

4. Ибрагимов Г. Г. Доклад об орфографии // Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926 г. (стенографический отчет) // Баку, АССР, 1926; Баку, Тəhsil, 2006. – С. 168–170.
5. Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926 г. (стенографический отчет) // Баку, АССР, 1926; Баку, Тəhsil, 2006. С.166–168.
6. Прения и заключительные слова докладчиков // Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926 г. (стенографический отчет) // Баку, АССР, 1926; Баку, Тəhsil, 2006. С. 176–184.
7. Рахими Ш. Доклад об орфографии // Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926 г. (стенографический отчет) // Баку, АССР, 1926; Баку, Тəhsil, 2006. С. 170–171.
8. Реформа алфавита // Энциклопедия Азербайджанской Демократической Республики. Баку: Лидер, 2004. 440 с.
9. Щерба Л. В. Основные принципы орфографии и их социальное значение // Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926 г. (стенографический отчет) // Баку, АССР, 1926; Баку, Тəhsil, 2006. С. 161–166.

REFERENCES

1. Ahazade, F. (2006). *Doklad ob orfografii*. [Spelling]. Baku, Təhsil.
2. Veliyev, S. (2007). *O voprosakh orfografii tyurkskikh yazykov i dal'neyshego razvitiya orfografii na Pervom tyurkologicheskom s'yezde*. [On the issues of spelling of the Turkic languages and the further development of spelling at the First Turkic Congress]. Baku, Təhsil.
3. Zhyrkov, L. V. (2006) *Doklad ob orfografii*. [Spelling report]. Baku, Təhsil.

УДК 378.096 (477.83)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-78-82

4. Ibrahimov, H. H. (2006). *Doklad ob orfografii*. [Spelling report]. Baku, Təhsil
5. *Pervyy Vsesoyuznyy tyurkologicheskiy s'yezd*. (2006). [First All-Union Turkological Congress]. Baku, Təhsil.
6. *Debate and concluding remarks of the speakers*. (2006). [Debate and concluding remarks of the speakers]. Baku, Təhsil.
7. Rakhimi, S. H. (2006). *Doklad ob orfografii*. [Spelling report]. Baku, Təhsil.
8. *Reforma alfavita* (2004). [Alphabet reform]. Baku.
9. Shcherba, L. V. (2006). *Osnovnyye printsipy orfografii i ikh sotsial'noye znacheneye*. [Basic principles of spelling and their social significance]. Baku, Təhsil.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

АТАКИШИЄВА Нателла Фехрузівна – кандидат філософських наук, докторант кафедри азербайджанської мови Азербайджанського університету мов.

Наукові інтереси: дослідження питань історії становлення і розвитку азербайджанської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ATAKISHIYEVA Natella Phehruzgizi – Candidate of philosophical sciences, PhD student of the Department of azerbaijani language of Azerbaijan University of Languages.

Circle of scientific interests: research of the history of formation and development of the Azerbaijani language.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2021 р.

БАЛАНУЦА Олександр Олександрович – кандидат економічних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Кувейті
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3470-9486>
e-mail: balanutsa.alex@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ДИПЛОМАТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вихід незалежної України на арену світової політики, її долучення до процесів глобального економічного, політичного та культурного розвитку співпав зі значними змінами в міжнародній системі. Міждержавні контакти значно інтенсифікувалися і набули нових вимірів. Порівняно з попередньою біполярною епохою виникли нові вузли протиріч, що привело до змін ліній протистоянь і формування політичних союзів (не завжди юридично і структурно оформлених) доволі несподіваної конфігурації. Сучасний суспільний розвиток, у тому числі міжнародне життя, відзначається безпрецедентним

динамізмом, надзвичайною складністю і багатовимірністю. Розвиток світового співтовариства в перші десятиліття ХХІ століття характеризується швидким розширенням міжнародних зв'язків у всіх сферах життєдіяльності людства, активізацією міграційних процесів, зростанням ролі професійної підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин як одного із найважливіших чинників поступу сучасного суспільства. Отож, учасники світової політики дедалі частіше опиняються перед досі невідомими викликами, які необхідно адекватно оцінити і на які треба дати ефективну відповідь. Зрозуміло, що це вимагає високого професіоналізму дипломатів і всіх,

хто працює у сфері міжнародних взаємин. Відповідно має підвищуватись і рівень професійної підготовки таких фахівців [7, с. 4].

При підготовці майбутніх дипломатів і фахівців-міжнародників необхідно акцентувати увагу на тому, що у механізмі функціонування і розвитку соціуму змінюється статус людини. Визначається це тим, що постіндустріальне виробництво виступає процесом зростаючої інноваційності на швидкозмінній інформаційній та науковій основі. Рушієм постіндустріалізму, всіх сфер його життєдіяльності (матеріально-виробничої, соціальної, політичної, духовної, сімейно-побутової) є особистість [8, с. 252].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Особливостям підготовки дипломатів присвячені роботи М. Клепар, М. Мальського, Ю. Мороз, Н. Ластовець, О. Опанасюк, Є. Перебийніса, В. Ціватого та ін. Однак, зауважимо, що дослідження, які стосуються питань підготовки майбутніх дипломатів в умовах глобалізації суспільства мають фрагментарний характер. Тому ця проблема потребує детального вивчення.

Мета статті – розглянути особливості підготовки майбутніх дипломатів в умовах глобалізації суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових джерел показав, що досі немає одностайності щодо визначення терміну «глобалізація», відсутня чітка дефініція цього поняття. І в зарубіжній, і у вітчизняній фаховій літературі превалюють економічні підходи до глобалізації (Ю. Хабермас, Е. Заграва, Р. Робертсон). З'являються також і аргументи на користь того, що глобалізація не є суто економічним явищем, оскільки вона впливає на всі сфери суспільного життя – економіку, фінанси, трудові, інформаційні, інтелектуальні ресурси, сфери освіти, науки, мистецтва. Інтерес викликає і визначення А. Гальчинського, який підкреслює, що глобальним на рівні постіндустріалізму є не економіка сама собою, а постіндустріальне, інформаційне суспільство [2, с. 270].

Освітні заклади в сучасну епоху глобалізації поступово трансформуються в глобальні ринки освітніх послуг. Зміна концепції знань потребує і зміни педагогічних способів їх передавання. Системі освіти, звичайно, необхідно пристосуватися до нових умов. У цьому контексті раціонально видається точка зору, що одним із засобів виходу освітньої системи на новий якісний рівень в умовах постіндустріалізації є розробка нового соціального контракту відповідно до викликів XXI століття [13]. На думку дослідників, соціальний контракт епохи другої промислової революції ґрунтувався на

принципах фордизму в економічній сфері і на концепції держави «доброго генія» – у соціальній. В умовах глобалізації економіки, яка зумовлює формування розлогої структури господарських зв'язків та радикальні технологічні зрушення, він втрачає свою ефективність. Стрижем нового соціального контракту має стати здобування освіти протягом усього життя людини. Принцип освіти для всіх протягом життя передбачає, що заклади вищої освіти мають стимулювати прагнення майбутніх фахівців до знань і їхню здатність адаптуватися, тобто вони мають «навчити вчитися» [13]. У власному професійному зростанні фахівець не має права і не може зупинитися, бо нині, за твердженням В. Кременя, необхідний перехід від кваліфікації до компетенції, яка дає змогу знаходити рішення у будь-яких професійних та життєвих ситуаціях, що уможлиблює діяльність освіченої особистості незалежно від локального чи глобального контексту ринку праці [3, с. 6].

Отже, як показує аналіз, у літературі, присвяченій основним тенденціям глобального розвитку, утвердилася точка зору, що, XXI століття буде століттям освіти, а сам інститут освіти перетвориться на визначальний соціальний інститут (Л. Титаренко, В. Кастелс та ін.). Наука і освіта – це нова вісь, навколо якої структурується сучасне суспільство (Д. Белл).

Глобалізація означає зростання взаємозалежності країну всьому світі, створення єдиного ринку праці, товарів, капіталу, включно із ринком знань, у зв'язку з чим освіта не може більше будуватися, винятково на національному фундаменті [10, с. 58]. Отже, сучасна освіта має давати знання не лише своєї культури, а й долучати майбутніх фахівців до надбань та проблем сучасної цивілізації в цілому, навчати толерантності і сприйняттю всього нового. Тому розвиток вітчизняної освіти осмислюється як удосконалення її змісту, гуманізація цілей та принципів, модернізація освітніх технологій, приведення їх у відповідність до вимог сучасного життя в Україні та можливостей інтеграції до світової спільноти [1].

Глобалізація зумовлює модернізацію професійної підготовки дипломатів, становлення інноваційної освітньої системи, зорієнтованої на входження у світовий освітній простір. Майбутні дипломати мають бути готові до життя та професійної діяльності у високотехнологічному та конкурентному глобалізованому світі. В умовах глобалізації, інтеграції України у європейський та світовий простір ні в кого не виникає сумнівів, що для успішної кооперації та взаємодії у світовому політичному, економічному, культурному,

освітньому просторі необхідне знання культурних особливостей народу тієї чи іншої країни [10]. Професійна підготовка характеризується пошуком нових підходів і методів навчання майбутніх дипломатів в умовах гуманізації освіти, реалізація яких виводить майбутнього фахівця на міжкультурну взаємодію.

У контексті цієї тенденції постає проблема виховання полікультурної особистості, яка здатна сприймати і розуміти культурні особливості інших народів, що створює передумови для успішної взаємодії та взаємопроникнення різних культур [10, с. 58].

Професійна підготовка фахівця міжнародника, особливо майбутнього дипломата, до тривалого перебування в чужій країні, де він проходить процес адаптації і відчуває вплив іншої культури, також робить актуальними проблеми акультурації («процесу взаємодії культур, в ході якого відбувається їх зміна, засвоєння ними нових елементів, освіта принципово нового культурного синтезу») [6].

Складність реалізації суспільних (культурних) смислів полягає в тому, що вони не можуть бути виокремлені із абстрактно поданого явища, події, процесу. Культурний феномен, «буття цінності у культурі – це завжди запрошення до співтворчості, співавторства, воно несе в собі прагнення особистості до самореалізації для іншого, до продовження себе, втілення себе в іншому» [9, с. 114].

Міжнародна комунікація завжди передбачає міжкультурну комунікацію, тому підготовка майбутніх дипломатів повинна бути спрямована на оволодіння знаннями лінгвокультурних особливостей країн, вироблення функціональних умінь розуміти погляди і думки представників іншої культури, коригувати свою поведінку, долати міжкультурні комунікаційні бар'єри і уникати міжкультурних конфліктів, визнавати право на існування різних цінностей, норм поведінки [7, с. 266].

С. Тер-Мінасова вважає, що основною умовою ефективною міжкультурної комунікації є адекватне взаєморозуміння, діалог культур, терпимість і повага до культури партнерів по комунікації. Ці поняття повинні прищепитися майбутнім дипломатам у процесі професійної підготовки.

Отже, при відборі змісту професійної освіти фахівців міжнародного профілю, складанні робочих навчальних планів і програм необхідно брати до уваги регламентованість професії відповідними нормативно-правовими документами та особливостями професійної діяльності, пов'язаної з інформаційно-аналітичною та організаційно-комунікаційною

діяльністю, зокрема, з готовністю до міжкультурної комунікації.

До сучасних вимог, що висувуються до майбутніх дипломатів, можна віднести не тільки компетенцію міжкультурної комунікації, а й стресостійкість в кризових ситуаціях, здатність працювати в команді, наявність високого рівня толерантності. Міжкультурна комунікація трактується як взаємодія між представниками різних культурних, а також субкультурних груп, у процесі якої виявляються чужорідність партнерів по комунікації, що впливає на результат комунікативної взаємодії [5].

Міжкультурна толерантність визначається як прагнення досягти взаємної поваги, розуміння та злагоди різних інтересів та точок зору без використання тиску, переважно методами роз'яснення та переконання (Д. Зінов'єв); як моральна якість особистості, яка передбачає терпимість до інших точок зору та думок незалежно від національної та культурної належності, що сприяє порозумінню між представниками різних мов та культур (Л. Свойкіна); як особистісну або суспільну характеристику, що передбачає усвідомлення того, що світ і соціальне середовище є багатовимірними, а, отже, і погляди на цей світ є різними і не можуть, і не повинні зводитися до одноманітності або на чийсь користь (В. Тишков).

На останнє визначення спирається рівнева теорія виховання толерантності Г. Дмитрієва, згідно з якою формування толерантності відбувається на таких рівнях: розвиток терпимості до культурних відмінностей; розуміння і сприйняття іншої культури; повага до культурних відмінностей; утвердження, культурних відмінностей [10, с. 59].

Важливим для розгляду проблеми міжкультурної взаємодії є поняття «діалог культури», запропоноване М. Бахтіним, який розглядає культуру як безперервний діалог різнорідних культурних феноменів і зазначає, що тільки з взаєморозуміння культур можливе глибинне розуміння універсалій і самообґрунтування кожного з культурних світів.

Зокрема, вироблення здібностей слухати співрозмовника, оцінювати загальну ситуацію, опанувати методами ділового спілкування, здатність використовувати особливості місцевої ділової культури країни перебування мають важливе значення для досягнення успішних і результативних підсумків переговорів.

Тому звернемося до концепції М. Беннетта, одного із найбільш визнаних фахівців у галузі міжкультурної комунікації. У

його розумінні усвідомлення культурних відмінностей відбувається на чотирьох рівнях:

– існування культурних відмінностей не усвідомлюється людиною;

– інша культура починає усвідомлюватися як один із можливих поглядів на світ, починає зростати міжкультурна чуйність: людина почуває себе причетною до декількох культур; міжкультурна чуйність зростає, тобто, визнається існування декількох різних поглядів на світ;

– формується новий тип особистості, яка свідомо добирає й інтегрує елементи різних культур [11].

В основу теорії М. Беннетта покладене чуттєве сприйняття і тлумачення культурних відмінностей за двома підходами – етноцентристським та етнорелятивістським. Суть етноцентристського підходу, за М. Беннеттом, – заперечення: ізоляція і сепаратизм як засіб збереження заперечення; захист сприйняття культурних відмінностей, як загрози і протистояння їй за допомогою наклепу, зверхності; мінімізація: культурні відмінності визнаються і не оцінюються негативно. Основою ж етнорелятивістського підходу є припущення, що; поведінку людини можна зрозуміти лише відповідно до конкретної ситуації, що стандарти правильності культурної поведінки відсутні. Суть підходу – визнання: культурні відмінності сприймаються як об'єктивна необхідність; адаптація: усвідомлення, що культура – не застиглий факт, а процес, де людина може тимчасово поводитися відповідно до вимог чужої культури, не відчуваючи загрози цінностям своєї: власної культури; інтеграція: цілковите пристосування до чужої культури, яка сприймається як своя. Отже, М. Беннетт бачить розв'язання проблеми підготовки до життя в іншомовній культурі і до міжкультурної взаємодії у спосіб розвитку міжкультурної чуйності особистості. Цей процес, на нашу думку О. Хоменка, надзвичайно складний, оскільки пов'язаний із необхідністю пристосовуватися до навколишнього середовища. Окрім того, не можна виключати, що результатом цього процесу може бути втрата ідентичності з власною культурою, і відсутність ідентифікації з чужою культурою.

Отже, формування і розвиток толерантності як стійкої ціннісно-смысловий установки відбувається на особистісно-світоглядній основі за рахунок усвідомлення і прийняття людиною складності, багатовимірності як самої життєвої реальності, так і варіативності її сприйняття, розуміння і оцінювання різними людьми, а також відносності і суб'єктивності власних уявлень і

своєї картини світу; за допомогою формування емоційної стійкості до неприємних емоцій і переживань при розходженні думок і зіткненні з відмінностями; за рахунок застосування знання особливостей здійснення толерантних міжособистісних і міжкультурних комунікацій на основі поваги, розуміння, визнання й прийняття.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Історичні традиції і зміни внутрішнього й зовнішньополітичного розвитку України, з одного боку, та процеси глобалізації і трансформації міжнародних відносин, з іншого, стали вагомим чинником, що вплинув на визначення підходів і вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників. Професійна підготовка дипломата повинна забезпечити гармонійну взаємодію майбутнього фахівця із глобалізованим суспільством, сприяти підвищенню рівня загальної та професійної культури, культури мислення, готувати до міжкультурної взаємодії, комунікації, формувати толерантність як стійку ціннісно-смыслову установку. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуку нових підходів і методів навчання майбутніх дипломатів в умовах інформатизації суспільства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку: мат. міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 квітня 1996 р. / АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти та ін. / ред. В. П. Андрущенко. К., 1996. 118 с.
2. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти : наук. вид. К.: Либідь, 2006. 312 с.
3. Кремень В. Г. Українська освіта в добу глобалізації. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2002. № 6. С. 4–12.
4. Краевский В. В. Диалог культур и партнерство цивилизаций: VIII Международные Лихачевские чтения, 22-23 мая 2008 г. СПб.: Изд-во СПб ГУП, 2008. С. 404–406.
5. Куликова Л. В. Межкультурная коммуникация / Глава в книге: Эффективное речевое общение (базовые компетенции). Словарь-справочник. Электронное издание. Сибирский федеральный университет; Под редакцией А. П. Сквородникова. Красноярск, 2014. Издательство: Сибирский федеральный университет (Красноярск).
6. Культурология. XX век. Энциклопедия. В 2-х томах. Т. 1 / Гл. ред. С. Я. Левит. СПб.: Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998. 447 с.
7. Мальський М., Мороз Ю. Підготовка фахівців міжнародників в умовах трансформації міжнародної системи. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 3–8.
8. Маркин В. Н. Акмеологический принцип развития и самоорганизации человека как парадигма

развития социума. *Мир психологии*. 2011. № 3. С. 251–259.

9. Проблемы философии и культуры. М., 1984.

10. Хоменко О. Іншомовна підготовка як невід'ємний складник вищої освіти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства. *Вища освіта України*. 2012. № 2. С. 55–61.

11. Bennett M. Beyond tolerance: Intercultural communication in a multicultural society. *Matters*. 6 (2) and 6 (3). 1996.

12. Dimmock C. Globalization and societal culture: redefining schooling and school leadership in the twenty-first century. *Compare*. 2000. Vol. 30. No. 3.

13. Cogburn D. L. Globalization, Knowledge, Education and Training in Information Age [WWW document].

REFERENCES

1. *Vyshcha osvita v Ukraini: realiyi, tendentsiyi, perspektyvy rozvytku*. [Higher education in Ukraine: realities, tendencies, prospects of development]. Kyiv.

2. Hal'chyns'kyy, A. S. (2006). *Hlobal'ni transformatsiyi: kontseptual'ni al'ternatyvy. Metodolohichni aspekt*. [Global transformations: conceptual alternatives. Methodological aspects]. Kyiv.

3. Kremen', V. H. (2002). *Ukrayins'ka osvita v dobu hlobalizatsiyi*. [Ukrainian education in the age of globalization].

4. Krayevskiy, V. V. (2008). *Dialog kul'tur i partnerstvo tsivilizatsiy*. [Dialogue of Cultures and Partnership of Civilizations].

5. Kulikova, L. V. (2014). *Mezhkul'turnaya komunikatsiya*. [Intercultural communication]. Krasnoyarsk.

6. *Kul'turologiya. XX vek*. [Culturology. XX century].

7. Mal's'kyy, M., Moroz, Y. (2012). *Pidhotovka fakhivtsiv mizhnarodnykiv v umovakh transformatsiyi mizhnarodnoyi systemy*. [Training of international

specialists in the conditions of transformation of the international system]. L'viv.

8. Markin, V. N. (2011). *Akmeologicheskyy printsip razvitiya i samoorganizatsii cheloveka kak paradigma razvitiya sotsiuma*. [Acmeological principle of human development and self-organization as a paradigm for the development of society].

9. *Problemy filosofii i kul'tury* [Problems of Philosophy and Culture]. Moscow.

10. Khomenko, O. (2012). *Inshomovna pidhotovka yak nevid'yemnyy skladnyk vyshchoyi osvity v umovakh hlobalizatsiyi ta informatyzatsiyi suspilstva*. [Foreign language training as an integral part of higher education in the context of globalization and informatization of society].

11. Bennett, M. (1996). Beyond tolerance: Intercultural communication in a multicultural society.

12. Dimmock, C. (2000). Globalization and societal culture: redefining schooling and school leadership in the twenty-first century.

13. Cogburn, D. L. Globalization, Knowledge, Education and Training in Information Age [WWW document].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БАЛАНУЦА Олександр Олександрович – кандидат економічних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Кувейті.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх дипломатів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BALANUTSA Oleksandr Oleksandrovych – Candidate of Economical Sciences, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the State of Kuwait.

Circle of scientific interests: professional training of future diplomats.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2021 р.

УДК 378.01./09.023.

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-82-87

BARABASH Viktoriia Anatoliyivna –

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of History, Archaeology, Information and Archival Affairs, Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8560-0851>

e-mail: viktoria-k67@ukr.net

MYTSENKO Valerii Ivanovych –

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Foreign Languages Department,

Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6034-0224>

e-mail: valeriy369@hotmail.com

BONDARENKO Anna Semenivna –

teacher at the Department of History, Archaeology, Information and Archival Affairs,

Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4524-4565>

e-mail: anankan.777@gmail.com

FORMATION OF SOFT SKILLS AMONG FUTURE SPECIALISTS IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL AFFAIRS

Defining of the problem and the analysis of the last researches and publications.

Development and improvement of technological processes in information, library and archival